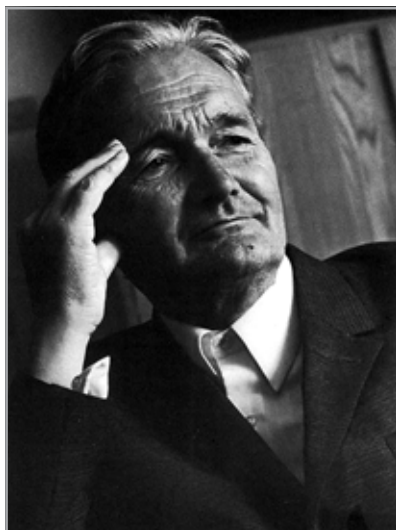

IDŐTLEN KORTÁRSAINK

NÉMETH LÁSZLÓ (1901–1975)

„Miért kallódik el az átlagember, ha a népi kötés meglazul rajta? Nincs, aki helyette érezzen, gondolkozzék. Nem csak Nyugatra vetődött honfitársainkon látjuk, idehaza is. Az utolsó évek legmegdöbbentőbb jelensége annak az ellenállásnak a megszűnése, mellyel a magyarság a maga alkatahoz, reflexeihez ragaszkodott. A nyelvet még beszélik, de a nép nincs.”

Ez a mára betetőzni látszó folyamat régóta aggasztja lelkiismeretes gondolkodóinkat. Németh László a hatvanas évek közepén jegyezte fel megállapítását. A forradalom utáni „konszolidáció” végleg ráébresztette az embereket, hogy az a közösségi lét, ami az egészségesen fejlődő társadalmak természetes velejárója, beláthatatlan időre elveszett. Az egykoron kialakult, érzelmi védelmet jelentő közeg helyett erőltetett, min-

den ízében hazug „közélet” nyomasztó árnya tornyosult az egyén fölé. A kis-közösségek szerves részeként alakuló személyes életforma megszűnt. Az emberek magukra maradtak valós gondjaikkal, amit tovább súlyosbított a kötelezővé tett képmutatás. Elfogadható irányelv nem volt többé, ki-ki a maga képességei, lehetőségei szerint bukdácsol, ügyeskedett, titkolózott – és torzult az elvárásoknak megfelelően. Az egymásért viselt felelősség, kiállás gyanús színezetet kapott, hiábavaló igyekezett kopott. A kényszerűségből kifelé mutatott, elgépiesedő magatartás ellensúlyozásaként kialakult a befelé fordulásba menekülés, az elfásulás, a „nem az én dolgom” védekezése. A magyarországi önkény irányítói – egyedülálló módon – a magyar nemzeti kötődés minden ágának felszámolására, lejáratására törekedtek.

Az álságos aknamunka megtette hatását, ami egy idő után – szinte észrevétlenül – természetessé vált. Szerecsére szép számmal voltak-vannak kivételek, akik egyéni adottságaikkal, jellemükkel, kitartásukkal igyekeztek ellensúlyozni ezeket a visszasságokat. Németh László nem róluk, hanem azokról beszél, akiknek sem felismerésük, sem erejük nem tette lehetővé az ellenállást. Lemondóan és értetlenül nézte, hogy

az a vágyott minőségeszmény, amire ő az egész életét és munkásságát felfetete, mind távolabb kerül a mindennapi élettől. A kiábrándult – kiábrándított –, minden nemes céltól eltántorított tömeg számára csupán a mesterségesen felfokozott materiális élvezet marad. A művilleg megkapható pillanatnyi öröm habzsolása, a kizárólag önmagára figyelés tökéletesítésének vágya. A közös élmény így szükségtelemmé válik.

Az egyén(iség) értékei azonban nem a semmiből nőnek ki, jelentős részben az őt közrefogó-tápláló-óvó közösség meghatározó kultúrájának eredménye. Család, barátok, nemzet jellemző sajátosságai. A valahova tartozás, a folyamatosság, a megszerzett lelki-szellemi javak öröklése, megőrzése, majd továbbadása nélkül az ember élete hiábavaló, céltalan lesz. A semmihez nem kapcsolódó lét valóban nem több egy értelmetlen villanásnál. Hogyha a nemzet, mint egymást segítő, épülő közösség szétzilálódik, a népi hagyományok megbecsülésén alapuló összetartó erő kiveszik, csak nagyon hosszadalmas és nehéz munkával lesz visszaszerezhető. De ezen múlik a jövő. Németh László ezt pontosan tudta; éppoly pontosan, mint azt, hogy – tűnjék néha mégoly reménytelennek – ezt a küzdelmet soha nem szabad feladni.

WUTKA TAMÁS esszéista. Írásai különféle irodalmi lapokban jelennek meg. Jelenleg a Lyukasóra folyóirat főmunkatársa. Utolsó kötete: Búcsúpillantás az irodalomra (2007).